

UZASADNIENIE

Przedstawiony projekt ustawy o zmianie ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw zawiera propozycje kompleksowych rozwiązań w zakresie pomocy dla rannych i poszkodowanych żołnierzy oraz rodzin żołnierzy zaginionych podczas wykonywania zadań służbowych lub tych, którzy ponieśli śmierć.

W projekcie wprowadza się także regulację umożliwiającą finansowanie przez budżet państwa pomocy prawnej dla żołnierzy zawodowych i niezawodowych, którzy w związku z czynami popełnionymi podczas bezpośredniego wykonywania zadań służbowych znaleźli się w sytuacji zagrożenia odpowiedzialnością karną. W chwili obecnej zmiana ta nabiera szczególnego znaczenia w obliczu szerszego zaangażowania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w działania związane z zażegnywaniem konfliktów zbrojnych w różnych regionach świata, a także w misje pokojowe oraz akcje zapobiegania aktom terroru lub ich skutkom. W związku z tym, że żołnierze występują w tych misjach jako przedstawiciele Rzeczypospolitej Polskiej, należy uznać, że koszty pomocy prawnej na ich rzecz powinny być pokrywane z budżetu państwa.

1. Zmiany w ustawie z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. Nr 179, poz. 1750, z późn. zm.)

Proponuje się dodanie w ustawie nowego art. 68a zakładającego zapewnienie zwrotu kosztów pomocy prawnej żołnierzom, w stosunku do których wszczęto albo prowadzi się postępowanie karne za czyny noszące znamiona przestępstwa, o które zostali podejrzani w związku z wykonywaniem przez nich obowiązków służbowych. Zwrot kosztów następowałby tylko w przypadkach, jeżeli postępowanie karne wszczęte przeciwko żołnierzowi o przestępstwo popełnione w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych zostało zakończone prawomocnym orzeczeniem o umorzeniu wobec braku ustawowych znamion czynu zabronionego lub niepopełnienia przestępstwa albo wyrokiem uniewinniającym.

Ponadto proponuje się zmiany w systemie udzielania zapomóg (w art. 84). Poszerzone zostaną uprawnienia Ministra Obrony Narodowej w ten sposób, że w przypadku zaginięcia żołnierza zawodowego w związku z wykonywaniem zadań służbowych lub jego śmierci pomocy takiej będzie udzielać Minister Obrony Narodowej po powzięciu informacji o takim zdarzeniu. Zapomogę będzie można przyznać małżonkowi, dzieciom pozostającym na utrzymaniu żołnierza zawodowego lub jego rodzicom.

Proponuje się również wprowadzenie nowego przepisu (w art. 120) uprawniającego członków najbliższej rodziny żołnierzy, którzy zaginęli lub ponieśli śmierć w związku z wykonywaniem zadań służbowych, do korzystania z pomocy rekonwersyjnej dotyczącej podnoszenia kwalifikacji, przekwalifikowania, doradztwa zawodowego lub pośrednictwa pracy. Projektowane przepisy zakładają poszerzenie zakresu podmiotowego uprawnionych do pomocy (dotychczas dotyczy to jedynie żołnierzy zawodowych) i poprawę efektywności systemu pomocy rekonwersyjnej istniejącego w resorcie obrony narodowej, co powinno zapewnić uprawnionym osobom dostosowanie do warunków cywilnego rynku pracy.

2. Zmiany w ustawie z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 241, poz. 2416, z późn. zm.)

Proponuje się analogiczne do nowelizacji ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych rozwiązania w zakresie zwrotu kosztów pomocy prawnej żołnierzom niezawodowym, w stosunku do których wszczęto albo prowadzi się postępowanie karne za czyny noszące znamiona przestępstwa, o które zostali podejrzani w związku z wykonywaniem przez nich obowiązków służbowych (dodanie art. 129a).

Ponadto proponuje się dodanie nowego przepisu (art. 133a), na mocy którego żołnierze zwolnieni z czynnej służby wojskowej w wyniku obrażeń lub chorób mających związek z pełnieniem służby wojskowej będą mogli skorzystać – w okresie dwóch lat od dnia zwolnienia z tej służby – z pomocy rekonwersyjnej. Członkowie rodziny żołnierzy, którzy zaginęli lub ponieśli śmierć w związku z wykonywaniem zadań służbowych, także

będą objęci powyższymi uprawnieniami, świadczonymi przez organy wojskowe właściwe do spraw aktywizacji zawodowej. Przyjęcie nowych regulacji, obejmujących pomocą żołnierzy poszkodowanych w trakcie pełnienia służby wojskowej oraz członków ich rodzin, poszerzy zakres podmiotowy uprawnionych i poprawi efektywność systemu pomocy rekonwersyjnej istniejącego w resorcie obrony narodowej oraz zapewni uprawnionym osobom dostosowanie do warunków cywilnego rynku pracy. Dzięki możliwości skorzystania z pomocy w zakresie poradnictwa i doskonalenia zawodowego, stosownie do posiadanych oraz zdobytych nowych kwalifikacji, osoby te będą mogły być nadal czynne zawodowo na rynku pracy.

Natomiast projektowany nowy art. 133b przewiduje wprowadzenie zasady, że rodzinom żołnierzy nadterminowej zasadniczej służby wojskowej w przypadku ich śmierci lub zaginięcia pozostającego w związku ze służbą wojskową przysługują świadczenia określone w ustawie z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Zmiana w ustawie z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2002 r. Nr 9, poz. 87, z późn. zm.)

Proponuje się zagwarantowanie pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki dziecku, któremu przysługuje renta rodzinna przyznana w ramach uprawnień rodzin zmarłych żołnierzy i inwalidów wojskowych (dodanie art. 50a). Projektowane zmiany zapewnią możliwość kontynuowania nauki przez osierocone dzieci żołnierzy.

4. Zmiany w ustawie z dnia 17 grudnia 1974 r. o uposażeniu żołnierzy niezawodowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 76, poz. 693, z późn. zm.)

Podobnie jak w nowelizacji ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, zakłada się, że w przypadku zaginięcia żołnierza w związku z wykonywaniem zadań służbowych lub jego śmierci Minister Obrony Narodowej będzie mógł przyznać zapomogę członkom rodziny żołnierza.

Przewiduje się również, że w szczególnie uzasadnionych przypadkach Minister Obrony Narodowej będzie mógł przyznać zapomogę byłemu żołnierzowi, który został zwolniony z czynnej służby wojskowej w trakcie jej trwania, w wyniku uznania go – ze względu na stan zdrowia – za trwale lub czasowo niezdolnego do czynnej służby wojskowej w następstwie zranień, kontuzji i innych obrażeń lub chorób mających związek z pełnieniem czynnej służby wojskowej.

5. Zmiany w ustawie z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2004 r. Nr 8, poz. 66, z późn. zm.)

Przewidywana zmiana ustawy w zakresie funduszu socjalnego oraz formy przekazywania świadczeń emerytalno-rentowych wynika z potrzeb racjonalnego gospodarowania funduszem socjalnym oraz wychodzi naprzeciw oczekiwaniom emerytów i rencistów wojskowych.

Aktualnie obowiązujące rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia

20 października 2005 r. w sprawie funduszu socjalnego dla emerytów i rencistów wojskowych (Dz. U. Nr 216, poz. 1829) zawiera uregulowania, z których niektóre powinny być zawarte w ustawie. Dotyczy to przede wszystkim warunków korzystania z różnych form zabezpieczenia społecznego. Wobec tego elementy decydujące o powstaniu prawa do korzystania ze środków funduszu, warunki oraz kryteria dochodu zostały zawarte w zmienianym art. 27.

Projektowane zmiany dotyczą także rodzin pozostałych po żołnierzach, których śmierć nastąpiła w związku z wykonywaniem zadań służbowych. W szczególności proponuje się pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki (analogicznie do zmian w ustawie z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin). Obejmowałyby ona dzieci, które ukończyły 16 lat życia, kontynuujące naukę, nie dłużej jednak niż do 25 lat życia. Pomoc socjalna na kształcenie byłaby przyznawana dwa razy w roku (semestralnie) w wysokości trzykrotności najniższej emerytury.

Ponadto zakłada się podniesienie progu miesięcznego dochodu warunkującego możliwość korzystania ze świadczeń socjalnych, odpowiednio z 70 % do 90 % kwoty stanowiącej trzykrotność najniższej emerytury – w przypadku gospodarstw wieloosobowych oraz z 85 % do 95 % wymienionej kwoty – w przypadku gospodarstw jednoosobowych. Jednocześnie wprowadza się możliwość przyznania zapomogi pieniężnej – w szczególnie uzasadnionych przypadkach – również w sytuacji przekroczenia wspomnianego poziomu dochodu.

W związku z rozszerzeniem katalogu świadczeń socjalnych przewiduje się zwiększyć – od 2009 r. – wysokość corocznego odpisu na fundusz socjalny o 0,1 % rocznych środków planowanych na emerytury i renty.

6. Zmiany w ustawie z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2005 r. Nr 41, poz. 398, z późn. zm.)

Projektowane zmiany wychodzą naprzeciw oczekiwaniom żołnierzy, w szczególności tych, którzy pełnią służbę poza granicami państwa polskiego w ramach misji wojskowych w rejonach konfliktów zbrojnych.

W art. 23 tej ustawy przewiduje się uzupełnienie dotychczasowych regulacji o następujące rozwiązania:

- a) możliwość przydzielenia lokalu mieszkalnego w zamian za odprawę mieszkaniową żołnierzom zwalnianym z zawodowej służby wojskowej w związku z nabyciem uprawnień do wojskowej renty inwalidzkiej, jeżeli inwalidztwo powstało wskutek wypadku pozostającego w związku ze służbą wojskową lub wskutek choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami bądź warunkami tej służby, z tytułu których przysługują świadczenia odszkodowawcze,
- b) w razie śmierci żołnierza zawodowego, żołnierza pełniącego służbę kandydacką lub żołnierza nadterminowej zasadniczej służby wojskowej, których śmierć pozostaje w związku ze służbą wojskową – wspólnie zamieszkałym z nim małżonkowi i członkom najbliższej rodziny przysługiwałaby odpowiednio:

- odprawa mieszkaniowa albo
- zajmowany lokal mieszkalny, lokal zamienny w przypadku zajmowania kwatery, jeżeli Wojskowa Agencja Mieszkaniowa ma taki w swoich zasobach mieszkaniowych – za ich zgodą, albo
- lokal mieszkalny, odpowiadający uprawnieniom żołnierza w dniu śmierci.

Uprawnienia wymienionych wyżej osób będą realizowane na ich wniosek, w wybranej przez nich miejscowości, w której Wojskowa Agencja Mieszkaniowa dysponuje zasobem mieszkaniowym.

7. Zmiana w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.)

Zakłada się zapewnienie udziału obrońcy w rozprawie głównej przed sądami wojskowymi w sprawie przeciwko żołnierzowi oskarżonemu o przestępstwo popełnione w związku z wykonywaniem przez niego obowiązków służbowych poza granicami państwa.

8. Przepisy przejściowe

Regulacja zaproponowana w art. 8 projektu stanowi, że sprawy wszczęte lecz niezakończone ostateczną decyzją przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy prowadzi się na podstawie przepisów dotychczasowych.

Natomiast ze względu na zmiany dotyczące tworzenia funduszu socjalnego i warunków udzielania pomocy z tego funduszu (projektowany art. 27 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin), w zakresie wniosków w sprawie przyznania świadczeń socjalnych, które złożono i nie zostały rozpatrzone przed dniem wejścia w życie ustawy, przewidziano odmienne rozwiązanie (art. 9). Do tych wniosków będą stosowane nowe przepisy, które z założenia poprawią sytuację emerytów i rencistów wojskowych wnioskujących o przyznanie świadczeń socjalnych. Projektowane w tej kwestii zmiany zwiększą potencjalne grono beneficjentów tej pomocy.

Stanie się tak przede wszystkim ze względu na podniesienie progu miesięcznego dochodu warunkującego możliwość korzystania ze świadczeń socjalnych odpowiednio z 70 % do 90 % kwoty stanowiącej trzykrotność najniższej emerytury – w przypadku gospodarstw wieloosobowych oraz z 85 % do 95 % wymienionej kwoty – w przypadku gospodarstw jednoosobowych. Ponadto przewiduje się, że w szczególnie uzasadnionych przypadkach zapomoga pieniężna może być przyznana mimo przekroczenia wspomnianego poziomu dochodu.

Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 120 ust. 4 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1974 r. o uposażeniu żołnierzy niezawodowych, a także art. 27 ust. 4 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin pozostawiono w mocy do czasu wydania nowych przepisów wykonawczych, nie dłużej jednak niż przez okres 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Podmioty, na które oddziałuje projektowana regulacja

Projektowana regulacja obejmuje swoim zakresem żołnierzy zawodowych i niezawodowych, byłych żołnierzy zawodowych oraz niezawodowych, jak również bliskich żołnierzy wspólnie z nimi zamieszkujących w dniu ich śmierci, a także Wojskową Agencję Mieszkaniową i właściwe organy wojskowe.

Projektowana regulacja poprawi efektywność systemu wsparcia i rozszerzenia dostępnych form pomocy poszkodowanym żołnierzom oraz ich rodzinom, w tym żołnierzom pełniącym służbę kandydacką oraz nadterminową zasadniczą służbę wojskową.

2. Konsultacje społeczne

Projekt regulacji został pozytywnie zaopiniowany przez Konwent Dziekanów Korpusu Oficerów Wojska Polskiego i Zarząd Główny Związku Byłych Żołnierzy Zawodowych i Oficerów Wojska Polskiego.

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414) projekt ustawy został udostępniony na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Obrony Narodowej. Po jego udostępnieniu nie odnotowano zgłoszeń podmiotów zainteresowanych pracami nad projektem ustawy, wnoszonych w trybie przepisów ustawy o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa.

3. Wpływ projektowanej regulacji na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego

W kwestii rozszerzenia zabezpieczenia socjalnego dla żołnierzy zawodowych i niezawodowych oraz ich rodzin:

- zaproponowane zmiany w przepisach o zapomogach dla żołnierzy zawodowych i niezawodowych nie spowodują dodatkowych skutków finansowych. Wszelkie wydatki z tym związane będą pokryte z budżetu MON w ramach funduszu wydzielonego na zapomogi,

- wprowadzenie w życie przepisów dotyczących udzielania pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, kierowanej do dzieci uprawnionych do renty rodzinnej po zmarłych żołnierzach niezawodowych można oszacować jedynie na podstawie lat ubiegłych. Biorąc pod uwagę ilość wypadków śmiertelnych żołnierzy niezawodowych w ostatnich 4 latach¹⁾ oraz przyjmując podstawowy model rodziny jako 2+1 (małżonkowie + 1 dziecko) należy założyć, że rocznie ok. 20 dzieci może być uprawnionych do ww. świadczenia. Zatem skutki wprowadzonych regulacji mogą wynosić ok. 76 354,80 zł rocznie (20 x 6-krotność x 636,29 kwoty najniższej emerytury).

W przedmiocie zwiększenia wysokości corocznego odpisu na fundusz socjalny emerytów i rencistów szacuje się, że koszty wynikające ze zwiększenia o 0,1 % corocznego odpisu wyniosą w 2009 r. około 4 300 000 zł.

W sprawie rozszerzenia podmiotowego zakresu systemu pomocy rekonwersyjnej należy wskazać, że:

- zaproponowane zmiany w przepisach dotyczące udzielania pomocy w zakresie podnoszenia kwalifikacji, przekwalifikowania, doradztwa zawodowego lub pośrednictwa pracy małżonkom oraz dzieciom pozostającym na utrzymaniu żołnierza zawodowego i niezawodowego, który zginął lub poniósł śmierć w związku z wykonywaniem zadań służbowych, spowodują skutki finansowe, które można oszacować jedynie w przybliżeniu, biorąc pod uwagę ilość śmiertelnych wypadków w ostatnich czterech latach (2004 – 2007)²⁾. Przyjmując zatem, że średniorocznie wskazanych wypadków jest ok. 16 (łącznie żołnierzy zawodowych i niezawodowych) oraz przyjmując model rodziny jako 2+1, projektowane zmiany mogą skutkować potrzebą corocznego zwiększenia środków finansowych na realizację tej pomocy o ok. 105 000 – 120 000 zł,
- rozszerzenie podmiotowe pomocy w zakresie podnoszenia kwalifikacji, przekwalifikowania, doradztwa zawodowego lub pośrednictwa pracy również o żołnierzy niezawodowych, którzy zostali zwolnieni z czynnej

¹⁾ Liczba wypadków śmiertelnych żołnierzy niezawodowych w latach 2004 – 2007 wynosiła 29 (w tym: 2004 r. – 12 osób, 2005 r. – 9 osób, 2006 r. – 1 osoba, 2007 r. – 7 osób).

²⁾ Liczba wypadków śmiertelnych żołnierzy zawodowych i niezawodowych w latach 2004 – 2007 wynosiła 64 (w tym: 2004 r. – 22 osoby, 2005 r. – 16 osób, 2006 r. – 11 osób, 2007 r. – 15 osób).

służby wojskowej wskutek ustalenia przez wojskową komisję lekarską trwałej lub czasowej niezdolności do służby wojskowej w następstwie wypadku lub choroby pozostających w związku z pełnieniem tej służby, spowodują dodatkowe koszty dla resortu obrony narodowej. Przyjmując, że corocznie ok. 300 – 500³⁾ żołnierzy niezawodowych jest zwalnianych z wojska z ww. powodów, można założyć, że realizacja wskazanej pomocy będzie wymagała dodatkowo od ok. 1 000 000 do 1 650 000 zł.

Należy jednak zaznaczyć, że powyższe skutki finansowe są jedynie wyliczeniami szacunkowymi, biorącymi pod uwagę lata ubiegłe. W przypadku rozwiązań prawnych skierowanych do osób, w stosunku do których podstawowym warunkiem uzyskanego świadczenia czy pomocy jest wypadek lub śmierć małżonka, trudno o dokładne zaplanowanie kosztów ich wprowadzenia.

Koszty wprowadzenia w życie projektowanej ustawy, w tym zwrot kosztów pomocy prawnej żołnierzom zawodowym i niezawodowym, zostaną sfinansowane w ramach wydatków części 29 budżetu państwa, której dysponentem jest Minister Obrony Narodowej.

Projektowana regulacja w zakresie zmian ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej nie wpłynie negatywnie na gospodarkę finansową Wojskowej Agencji Mieszkaniowej i nie będzie miała wpływu na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżety sektora przedsiębiorstw oraz jednostek samorządu terytorialnego. Lokale mieszkalne będą przydzielane uprawnionym w granicach zasobu mieszkaniowego Wojskowej Agencji Mieszkaniowej, a wypłata odprawy mieszkaniowej będzie się odbywać na dotychczasowych zasadach. Zakłada się, że objęcie świadczeniami żołnierzy służby kandydackiej oraz nadterminowej zasadniczej służby wojskowej nie spowoduje istotnego obciążenia budżetu resortu w stosunku do obecnie wypłacanych świadczeń z tego tytułu.

4. Wpływ regulacji na rynek pracy

³⁾ Dane szacunkowe uzyskane z Centralnej Wojskowej Komisji Lekarskiej w Warszawie biorące pod uwagę ostatnie dwa lata (2006 – 2007).

Wprowadzenie w życie projektowanej ustawy nie wpłynie na rynek pracy.

5. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw

Rozwiązania zawarte w omawianym projekcie nie będą miały wpływu na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość.

6. Wpływ regulacji na rozwój regionów

Wprowadzenie w życie projektowanej ustawy nie wpłynie na rozwój regionów.

7. Zgodność regulacji z prawem Unii Europejskiej

Przedmiot projektowanego aktu prawnego nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.